

I. *Teď žalobník nejprve žaluje, túží a volá zjevně a hlasitě na Neštěstie. Nato všemu světu na ně túží a na ně křičí a je haní rozličnými řečmi a rozličnými kletbami a hrubú řeč je jako zatracuje a proklíná.*

Ach, ach, nastojte! Ach, ach, běda! Ach na násilé! Ach na tě, ukrutný a vrúci shladiteli všech zemí, škodlivý škuodce všeho světa, smělý morděři všech dobrých lidí! Aj, ty Neštěstie, aj, buď proklato vším stvořením! Buoh sám, ten tě nenávid!
5 Aj, ty zlé Neštěstie, v sobě zahyň, zmizej i propadni se! Rozmnoženie všeho zlého přebývaj po vše časy s tebou! Buď pohaněno na věky! Ach, na tě, zlé Neštěstie, buď na tě poškrěk ode mne dnes i vždy, křič na tě to i vše, což hlas rozumný i nerozumný má! Úpěj na tě vše, což volati muož, křič a volaj
10 také se mnú všeckno skalé země i to, což na zemi i na světě jest, křič na tě se mnú každý člověk, nebo každému člověku protivno, škodlivo i nepřieznivo! Křič a volaj i úpěj na tě ten plod a ten každý živel, ješto u mateřině břiše přebývá! Volaj, křič na tě, úpěj na tě to vše, což se jest narodilo!
15 Ukazuj na tě to vše, což jest živo na světě, vyvedené i ješče nevyvedené! Kaž se a lekaj se tebe vše, což se naroditi má, což živo býti má, což na světě přebývati má! Prav každý, ktož na světě jest, o tobě vše zlé! Vše protivienstvie, všechny a protivné puotky — ty tě potýkajte, potýkaj tě všechen
20 smutek, buď s tebou pot tesklivý, buď s tebou pláč srdečný, buď s tebou bieda smrtedlná! To vše zlé se tebe drž a tebe se nikdy nepúšče! Vezmi tě v svú moc všechna tesknost, buď při tobě všechna bieda, obklič tě všecken zámutek! Tě paste všeckny puotky protivných skutków, žalost a smutek a všecken
25 nedostatek tě provázejte, kam se obrátíš, žalostivé pokušenje, hanebné protivienstvie, smúcenie všech žalostivých srdce tě obklič a silně mocí svú tě nemilostivě svěž na vše strany! Tě, hanebné Neštěstie, nebesa, země, slunce, měsieć, hvězdy se všemi svrchními planétami nenávidte, tě, mrzuté Neštěstie,
30 pekelná moc se vši svú říší tě k sobě pojmi, moře svú širokostí,

všechny vody svú hlubokostí, hory svú vysokostí, púšče, propast pekelných propastí tě nenávidte! To vše, což živost aneb byt má neb kde jest, buď nelaskavo na tě a buď tobě nepříznivo a tobě ze všech strán nepřej! To vše, což na nebi, na zemi, 35 u povětří, mezi zemí a mezi peklem jest, tobě nepřej! Ty, Neštěstie, ve všie truchlosti, ve všie sirobě, ve všie žalosti i v žalostivé nešlechtnosti propadni se na věky! Buď v té největčie nevýpovědné výpovědi a v té šachtě a v tom odlúčení, v němžto jsú vypověděni všichni zlořečení! Nikdy se zase na 40 svůj stav nenavracuj! Ty, Neštěstie, zlé a nečisté, zakleté a hanebné stvoření, všeho božieho stvoření náramný a ukrutný, hrubý a těžký nepříteli a nevěrný protivníku, však všeho dobrého budúcieho, ty všeho dobrého příštíeho zkaziteli a zrušiteli všech věrných srdce, vše zlé tebe nikdy 45 neostaň! Tě, nestydlivé Neštěstie, ty protivníku a zrádce všeho stvoření božieho, tvá zlá vuole, tvá zlá mysl, tvé zlé myšlenie, tvé zlé tajné a falešné pokušení, tvé zlé a nelítostivé dielo, tvoji hanební skutkové tě samo utratie, tě samo v nic obrátie! Tě hněv svrchnieho Pána svú mocí poraz, tě nemilostivá 50 a nelítostivá pomsta všech vin svěž! Buď tobě sám ten protiven, jehožto protivnosti peklo, nebe i země se leká! Bázen, hruoza, třesenie, lekánie, všechna kletba jeho tě obklič, kdež si koli přede mnú neb komuž škoditi mieníš! Na tě buď přiestný poškrěk ode všech lidí i ode všeho, což živo jest neb živo 55 bude, a na tě bude a buď všady voláno a křičáno hlasem velikým: „Auvech, nestojte! Ach, ach, běda a přeběda!“; rukama vinutýma, očima plačtivýma, lkáním, voláním nepřestanlivým, hlavú rozprostřavú, rozptýlenými vlasy, nepokojným životem, kopajícimi nohami, na tě, zlé Neštěstie, na tě na 60 zlého, obludo, dnes i vždy, všady, kady se obrátíš, bez pomlčenie, na věky, bez skonánie!

II.

Odpověď Neštěstie proti žalobníku. Teď zase Neštěstie odmítvá žalobníkovi, dávaje jemu věděti, proč kterakým řečem odpověděti chce. A potom tieže žalobníka, kto jest, ješto jemu tak hrubě přimlúvá, aneb odkud jest anebo co jest aneb proč jemu tak nestydlivě přimlúvá. A v téj řeči potom jeho učí, v kterém kto řádu jsa kterak mluviti má, a když se udá a bude toho potřebie, takto řka teď níže.

[Hara, hara, ba slyš, slyš, slyš těchto nových řečí, ba slyš, slyš této kletby, tohoto neznámého hanění, jenž nás tak hrubě potýká, znamenaj hruozy, znamenaj kletby, znamenaj to hanebné přimlúvanie, odkud to jest, vždy slyš a doslyš, 5 což nás potýká! Avšak co toho jest, ač nám se to dvorno zdá, však tomu rozumieme, že to darmo nenie. Než jakžkoli jest a jakžkoli nám přimlúváš, ješče tebe zase haněti nechcem z tvého unáhlenie, z tvé horlivosti, nebo neviemy, kto jsi aneb což škodí. Neb volánie tvé, skřek tvój a hlas tvój jest 10 nám dosti nezmařeně přichylen pro neslychané tvé přimlúvy a dosti diven nad obecný skřek. A také jsme tu bývali při těch lidech, ještoť se múdroštemi dělé, řkúce, že hlas neb skřek člověka volajcieho má býti slyšien pro čtveru věc, avšak ne vždy uslyšien má býti. První hlas má býti slyšien od 15 toho, kto na koho laskav jest; jakožto král neb knieže neb který pán, když jest na koho laskav, pro jeho řeč a hlas rád jeho slyší a s ním rád rozmlúvá. Druhý hlas má býti slyšien z řádu povýšenieho a z velebného duostojenstvie; jakožto král, knieže, pán, papež mocný neb takýchto lidí řádu po- 20 výšenieho pro svú velebnost a pro svůj povýšený řád nižšieho řeči má státi, z práva a z své pocty a z svého povýšenie řeč a hlas jeho přijieti. Třetie hlas má býti slyšán pro slitovánie; jakož kdy kto k komu volá a k němu křičí, z toho volánie a z toho křiku má mieti člověk každý k němu slitovánie a jemu 25 jeho řeč přeslyšeti. Čtvrtý hlas jest pro zlý skutek, a ten má také slyšán býti; jakož když kto na koho zjevně volá a křičí

naň řeči nesličnú a nepodobnú a hanebnú, má jemu řeči státi a jej slyšeti a jeho řeč dobre prijieti, kteraká jest, k čemu se chýlí, co se znamená, a tak, jest-li v čem vinen, tomu, kto naň volá, aby jemu k tomu odpovéděl a jemu řeči dostoje, jemu i sobě dosti učinil.

Těž my tobě, ty kto jsi, řeči tvé a tvému volání státi chceme a tě slyšeti, jakož již slyšíme a slyšeti chcem, ač déle volati budeš, avšak ne z té miery a tím úmyslem, bychom se čili, bychom nad tě byli povýšeni, ani z té miery, bychom k tobě měli lásku takúžto, ješto bychom jsúc na tě laskavi i tvé řeči stáli, ani z té miery, bychom k tobě měli které slitování aneb které želenie; než jedno z té miery a tím připuzením, že na nás voláš násilím, mordem, výbojem, 40 falšem a mnohými jinými kusy, ještoť my tobě pro to řeči státi chcem a musíme, ne pro tě, ale pro se samy. Neb skřek tvój a tvój hlas jest podoben hlasu a skřeku onomu, o němž Izaiáš, někdy prorok židovský, v svém šestém rozdielu řekl: „Od skřeku tvého volajícího hnula sú sebu světa na podvoji 45 chrámu.“ Světa, totižto moc naše. Neb čím kto jest mocnější a povýšenější, tím se spieše hne a zbudí ku protivné řeči, ač toho zevnitř ukázati nemá aniž má na sobě dáti znáti.

Avšak ač nás tvój hlas v neznámosti došel, divno to nám ješče nenie, nebo to známy, že z horlivosti svú řeč vedeš 50 a z zapálenie vnitřního hněvu řeč vypúštíš, ješto ty sám jí nevládneš, ale horlivost tvá a hněv tvój tebu samým vládne. Neboť pravie lidé múdí, že hnutie prvnie hněvivého zapálenie nenie toliko na člověku, než na Bohu. K tomu pak praví Aristotileš v svých prvních knihách Elenchorum, že lidé zamú- 55 cení a hněviví méně mohou seznati, totižto pravdě a křivdě srozuměti. Vidají to lidé často, že člověk zamúcený jakýmžkolivěk zamúcením, když jedno jest zamúcenie tělesné, nerad se ptá, kteraké jest to zamúcenie anebo co z něho může pojiti; tež také člověk hněvivý neptá se nic na to, co jest to, 60 o něž se hněvá, než zapále se prvním hnutím, i hněvá se, nerozváže křivdy a pravdy, totižto počátku skutku neb

účinku, proč se hněvá. Než jestliže to z úmysla činíš a s rozmyslem a s pamětí, divno nám to jest, kadys' té smělosti nabyl a našel, že se nám tak hrubě protivíš, a netoliko abychom tobě za smělost obrátili, ale za dětinstvie a za nesmyslenie. Neb tě jinak haněti nechcem, než tak tě již známy, že 65 vždy sám při sobě nejsi; znáti na tobě, že nejsi z těch múdřých jeden, o nichžto Aristotileš praví v svých prvních knihách Metafyziky: „Múdrého nenie bytie to, aby jeho kto zpravoval, 70 než aby on jině zpravoval.“ A tudiež praví týž mistr: „K múdrému slušie všechno uměti a uměti těžké a nesnadné věci rozeznati a uměti jich příčiny, jimiž ty věci jsú, a uměti je tak rozeznati, která z nich proti druhé jest vyšie a která druhé nižšie povahy.“

75 A kterak ty to uměti chceš přivěsti, aby múdřým slú? U pověťrie mluvíš, větrně sobú točíš, túžíš nevěda, co žaluješ — komus' cos' hrozíš a sobě ani nám nedáš pokoje. Slyšíme, že si člověk o malém smyslu, nebo sobě miesta své řeči učiniti neumieš. Nečítals' s učenými lidmi v knihách múdřých 80 mistrów, ještoť pravie tak řkúce: „Jestliže dobře činiti budeš, sám sobě pomoc dáš“? A kterak na tobě znáti můžem, by ty dobře uměl činiti, a ty neumieš dobře mluviti? Mluvíš jako dietě, pravíš cos' kams'. Věz to, tak byt to býti mohlo, raději bychom tě viděli před sebu tu, kdež bychom svú mocí byli, ať 85 bychom se s tebu také seznámili a tobě z tvých rozšafných řeči poděkovali. Ej, blaze téj mateři, ještoť tě tolik ščebetati učila, miehodiek tomu mistru, ačš' ho měl, ještoť tě k té rozšafnosti a k téj krotkéj a tiché řeči přivedl! A býval-lis' kde při panských aneb při kniežecích dvořiech, tu, kdež 90 rozumní lidé jsú, mají tebe všechna tvá kniežata čest a tvoji páni čest, zes' se všie poctivé i všie opatrné řeči přivedl na jich dvořiech. Již móžeš dobře v jich radách bývati, když múdřejších na světě nebude. Zdali nevieš, ale věz, žeť praví Šalomún a řka: „Člověk, ješto jest mnohé a lehké řeči, spieše 95 bude u bláznovství nežli u múdrosti poznán.“

Avšak ty, kto jsi, zjev se nám a jmenuj se nám pro ty

příčiny, jakož sme již pověděli, proč tvé řeči státi chcem; tě tak seznejíc, snad k tvému skřeku a k tvéj žalosti, jakož pravíš, byt se od nás stala, odpovieme, pro nižto ty nám tak
100 hrubě, hanebně a nestydlivě přimlúváš, jehož sme toho ot dávné chvíle neslyšeli a takýmž náramným řečem jako odvykli. Avšak sme mnohým vysokého řádu lidem, mnohým múdrým, mnohým sličným, mnohým bujným, mnohým mocným, mnohozjezdilým mnoho žalosti, mnoho tesknosti, mnoho protivenstvie učinili, pro něžto se jest mnohým a rozličným lidem mnoho zlého a mnoho žalosti stalo, avšak sme neměli toliko řečí protivných ani toliko haněnie slychali, jakož nyní od tebe máme a slyšíme. A vždy nevieme, proč to činíš, jakoť by velmi píle bylo a jakoť by núze byla a tě k tomu
110 žalost připúzela a tě k tomu jako bezděky nutila. Neb tvé volánie jest hrubé, tvá žalost jest nestydlivá, tvoje žaloba jest bez rýmóv, pro něžto my znamenámy, že úfaje v to, že ty rýmóv v své žalobě nekladeš, řeči svých přestati nechceš.

Takť sme se již mlčením k tobě zdrželi, že pak již tak toho
115 tajiti nechcem, mluviti chcem s tebou; když ty smieš mluviti a nám přimlúvati smieš, směj se nám také jmenovati, kto jsi: Jsi-li král, knieže neboli kto řádu vyššieho, vieš sám tehdy z práva i věděti máš, že máš býti spravdiv ke všem, tak k obecnému člověku jako k zvláštniemu, potupiti žádného
120 sám nemáš, haněti ovšem nemáš, ni z hněvu ni z dobré miery. Ty nám toho nečiníš; přimlúváš nám bez odpovědi. Jsi-li řádu rytieřského neb panošského, jehož ješče nevieme, smělost podobné řeči, udactvie života, mužnosti, to časem vésti máš příčinú počestnú a s rozumem, neukvapuje, a s pamětí,
125 a nezajdeš sám sebu. Jsi-li pak řádu nižšieho, totžto snad městského, neb-li řádu lidí učených, jenž sú rozličného přebývanie, rozličných umění a domyslów, tehdy pokoren, tich, opatren v řeči býti máš mluvě, kde co věda, s rozmyslem, kam se k čemu co chýliti může, co by tě kdy od toho potkati
130 mohlo a co by sobě z té nechuti vybral, kto by tě v takové nemúdrosti kdy zastal.

Než snad ty mníš nás svú řečí a svým skřekem uhroze? Zles' se o to potázal, zlet jest tobě razeno; vzdrž se, dobrý
druže, ač si jím! Paklis' některak smysla pozbyl aneb snad
135 rozumu dobrého nemáš aneb se některak zapomenul anebos' se pomínul anebo snad sebe ani nás znáti neumieš aneb-li to nástrojem neb návodem kterým činíš, nekvap dále a drž se na paměti a mluv slova rozváže a s potazem, a hanby nedo jdeš! Pravít mudřec: „Blázna haněti, nenie to obyčej
140 múdrých lidí; avšak také blázna ctíti jest jako létě býti sněhu“, neb oboje jest bez potřeby. Ztěž se, kto sme my, a vzeptaj se, kteraká jest moc naše! Nebud' brzek řečí, nepopúzej na se, čemu odolati nemůžeš! Rady požívaj, zda najdeš! Bud' při sobě a nezahyneš. Nemni ty, kto jsi koli, by ty
145 neb kto na světě mohl nám panovati neb nás pod svú moc kterým kusem podmaniti.

Avšak ješče ty, kto jsi, jmenuj se a daj se znáti a řád svůj a stav svůj, buď vysoký nebli nízký, nám vyprav a žalost svú i smutek svůj nám vylič, proč nám velice přimlúváš a na nás
150 křičíš násilím a rozličnú řečí a nás hanieš a kneš! Snad tě tak seznejíce z těch tří řádów, z kteréhož budeš, tvé řeči uplnějie srozumějíce, toběť na to podlé své moci a podlé svého bytie a podlé tvého řádu, jakož uslyšíme, odpověd snad dáme a toběť snad takúžto odpověd a zprávu učiníme, na niež ty nás
155 a my tě tak znáti budem, v niežto známosti my potom budem uměti a věděti, s tebu kterak mluviti a tebe odbyti, nebli vysokého nebli nízkého, podlé tvého řádu.

III. *Teď žalobník proti Neštěstie se jmenuje skrytým jménem a v podobnosti. A v tom jemu svůj řád a svůj stav vypravuje. A potom vypravuje, proč jemu laje a kterou příčinu svůj tajný skutek zjevuje.*

Ját jsem tkadlec učeným řádem, bez dřevie, bez rámu a bez železa tkáti uměji. Člunek můj, jímžto osnuji, jest z ptačie vlny; přieze má z rozličných zvířat oděvu jest. Rosa, jenž rolí mú skropuje, nenie obecná voda, ani sama o sobě, ale jest s obecnú vodú smiešena, jížto v svú potrebu jednak nahoru, jednak dolóv i sem i tam krópěje podávám. A jsem z České země hlavú a nohama odevšad. Jméno mé pravé jest zbito a otkáno z osmi slov abecedních, k němuž sem vydán a vysazen. Slovo prvnie mého jména na počátku jest z abecedy XI., a potom jest XX. a potom IV., a po těch všech jest opět XX., a hned po něm deváté, a poslednie slovo jest desáté.

Ját sem, Neštěstie, ten, jenž se již tak jmenuji, znaj mě, jakž mě slyšíš. Slyš mě, coť pravím: Já, Tkadlec, tě, Neštěstie, vždy nenáviděti mám, tobě se po vše časy vždy silně protiviti a vždy proti tobě býti. Rozumieť a pomníť na to: dřeve si mě bylo s mú útěchú svadilo, toť sem byl přezřel. Jižs' mě jie teď konečně zbavilo. A zda ty nevieš, že jest to člověku přirozeno, jedno žeť to přikázanie božie ruší, že člověk toho želé, co mu se křivdy stane, a kde může, rád se mstí, a netolik ihned, ale i po času? A netolik člověk to činí a toho jest přirozenie, ano to jest přirozeno i hovadu a mnohým zvířatom, němé tváři. A zdali to ku pomstě nenie podobno? Ty, Neštěstie, ty mě všeho mého dobrého zbavilo a mně o to mluviti nedáš. Mlčetiť nebudu, tajitiť vždy nechci, uhroziti mne nemůžeš, zjevitiť chci. Smělo-lis' nade mnú zle učiniti, směj ty ode mne také hanebnú řeč slyšeti a ji trpěti! A zdali nevieš, že sám Stvořitel praví ve čtení a řka: „Měru, jenž jí měříte, tať vám odměřena bude“? Smělo-lis' mě ty, zlé Neštěstie, smútiti, rač se za to nestyděti, coť pravím. Ale jáť tomu již, zlé Neštěstie, dobře rozumieť podlé tvé řeči, žeš' ty mnoho

sirotkóv učinilo na světě takýmž rozlúčením, jakožs' nade mnú učinilo. Mnohos' ty lidí smútilo svú protivností a falešným podjetím, a ačť jsú tomu druzí nerozuměli uplně, odkad se jim to stalo, jáť tomu již rozumieť, ač nerad, žeš' ty to, zlé Neštěstie, ještoš' netoliko mě odlúčilo a odvedlo od méj všie radosti, ale žeš' také ty to, Neštěstie, ještoš' Medí, tu kněžnu, a Jazona, toho vítěze, u milosti prvé svázalo a potom je hanebně a nelítostivě rozdělilo, a mnoho takých znamenitých lidí, ješto o nich a tobě znamenitě jest psáno i podnes za mých časuov se přihodilo, pro něž dnes i vždy já, Tkadlec, křičím i křičeti chci a volati nepřestávaje hlasem po vše časy skřeklavým: „Ach, ach, nástojte, na tě, zlé a hanebné a každému protivné Neštěstie!“